

Ефективність діяльності ресторанного господарства оцінюється показниками соціальної (господарської) і економічної (внутрішньогалузевої) ефективності. Соціальну ефективність галузі характеризують такі показники, як частка ресторанного господарства в реалізації продовольчих товарів населенню, рівень перетворення продовольчих товарів у продукцію власного виробництва, показники впливу галузі на економію часу населення тощо. Показниками економічної ефективності є товарообіг, оборот продукції власного виробництва, прибуток, рентабельність, фондівдача. До показників, що відображають обидва види ефективності, відносяться чисельність відвідувачів підприємств ресторанного господарства, рівень якості обслуговування, витрат споживання й інші. Аналізуючи діяльність підприємств, потрібно аналізувати усі види показників ефективності.

Висновки. При розміщенні підприємств необхідно враховувати ряд регіональних природних, економічних, та соціальних факторів впливу, використовувати методи географічного маркетингу, аналізувати досвід конкурентів. Рівень ризику прорахунків у визначенні зручності (або вигідності) місця розміщення підприємства ресторанного господарства при застосуванні різних методів – неоднаковий, але при максимальній комбінації можливих методів прогнозування підприємство може суттєво підвищити шанси на успішність.

1. Архипов В.В. Організація ресторанного господарства. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури; Фірма “Інкос”, 2007. – 280 с.
2. Дорошенко В.І. Географія внутрішньої торгівлі: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005. – 102 с.
3. Карсекин В.И. Региональные проблемы развития общественного питания. – К.: Выща шк., 1990. – 199 с.
4. П’ятницька Г.Т. Ресторанне господарство України: ринкові трансформації, інноваційний розвиток, структурна переорієнтація./ Монографія. – К., 2007 – 465 с.
5. Черномаз П. Маркетинговая география // Бизнес Информ. – 1997, № 24. – С. 69-73, № 23. – С. 68-71.

УДК 911.3

Маденко О.В.

КОЗАЦЬКІ МАРШРУТИ ЯК СКЛАДОВА ПОЗИТИВНОГО ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано перспективи залучення туристичних об’єктів козацької доби до репрезентативних туристичних маршрутів в контексті підготовки і проведення Євро – 2012. Охарактеризовані об’єкти туристичних маршрутів, пов’язані з козацтвом в Україні.

Ключові слова: підготовка і проведення Євро – 2012, перспективи залучення туристичних об’єктів козацької доби, козацтво – як туристичний бренд України, формування позитивного іміджу України, козацькі маршрути, рівень інфраструктури

В статье проанализированы перспективы привлечения туристических объектов казацкой эпохи до репрезентативных туристических маршрутов в контексте подготовки и проведения Евро - 2012. Охарактеризованы объекты туристических маршрутов, связанных с казачеством в Украине.

Ключивые слова: подготовка и проведение Евро-2012, перспективы привлечения туристических объектов казачества, казачество - как туристический бренд Украине, формирование позитивного имиджа Украины, казацкие маршруты, уровень инфраструктуры

The article analyzes the prospects of attracting tourist sites Cossack Age to the representative tourist routes in the context of preparation and holding of Euro - 2012. Characteristic of the tourist routes associated with the Cossacks in Ukraine.

Key words: preparation and holding of Euro – 2012, prospects of attracting tourist sites Cossack era, Cossacks - Ukraine as a tourist brand, creating a positive image of Ukraine, Cossack routes, Level of infrastructure

Постановка проблеми. 18 квітня 2007 р. у Кардіффі було оголошено рішення УЄФА про те, що Україна та Польща будуть приймати Євро – 2012. Європейський футбольний чемпіонат такого рівня – подія, яка відкриває унікальні можливості для країни в цілому і кожного приймаючого регіону, потужний поштовх для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, ринку туристичних послуг та залучення інвестицій. Тому для гідного представлення нашої країни мають бути обрані найбільш репрезентативні туристичні маршрути, які стануть певним фундаментом для виходу України на світовий туристичний ринок.

Метою статті є аналіз перспектив залучення туристичних об'єктів козацької доби з належним рівнем інфраструктури до репрезентативних туристичних маршрутів в контексті підготовки і проведення заходу світового масштабу – Євро-2012.

Виклад основного матеріалу. Козацтво – це той бренд, який здатний показати своєрідне, сильне і європейське обличчя України. Адже чимало гостей країни, та і самих українців, досі мають не чітке уявлення про те, хто такі козаки, чим вони займалися, і чим прославились у світовій історії. Перша писемна згадка про українських козаків міститься у хроніці М. Бельського від 1489 р., перше козацьке укріплення у 1552 р. збудував на дніпровському острові Мала Хортиця Д. Вишневецький. Військово-політична організація Запорізька Січ в окремі періоди сягала 16-22 полків, що в свою чергу поділялися на сотні. Туристично-екскурсійний напрям "Козацькими шляхами" відтворює картини героїчних козацько-селянських повстань кінця XVI – початку XVII ст. і битв Визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького 1648-1657рр., а також XVIII ст. Туристам пропонується побувати там, де колись вели бої з супротивником козаки на чолі з Северином Наливайком, Максимом Кривоносом, Іваном Богуном, Максимом Залізняком, дізнатися про життя, побут, звичаї лицарів-козаків.

У перелік туристичних маршрутів з Донецька до Євро-2012 включені 18 маршрутів, з яких 3 стосуються козацької тематики, і охоплюють території сусідніх областей.

Зокрема, гостям Євро-2012 запропоновано відвідати святі місця Дніпропетровщини під загальною назвою «До колиски козацької слави». Сюди входить Самарський Пустинно-Миколаївський монастир початку

XVII ст., Самарь – козацьке поселення, відоме ще з 1500 року, Старосамарський ретраншемент (с. Шевченко), де в 1736-1783 роках, розташовувалося російське укріплення, Богородицька фортеця (с. Шевченко), закладена у 1688 році, Святотроїцький собор, відомий козацький храм запорозького міста Самарь, споруджений з дерева без використання жодного залізного цвяха, а також Храм ікони божої матері Іворської та Фортецю в Старих Кодаках.

Ще один маршрут «Хортиця – колиска козацької слави» включає відвідання острова Хортиця. Тут гостям Євро пропонується відвідати Запорізький краєзнавчий музей, який налічує понад 100 тис. експонатів, Музей історії зброї, Дніпровську ГЕС, Археологічні знахідки Національного заповідника «Хортиця», Козацькі човни – «чайки» на о. Хортиця, Музей історії запорізького козацтва.

Третій маршрут - Донецьк-Нікополь, включає Чортомлицьку запорізьку січ (с. Капулівка, о. Базавлук), засновану 1593 року, Могили кошового отамана Івана Сірка, якого Запорізька Січ обирала 8 разів отаманом, Микитинську запорізьку січ (м. Нікополь), Томаківську запорізьку січ (м. Марганець, о. Томаківка), та Підпільненську запорізьку січ (с. Покровське) і Нікопольський історико-краєзнавчий музей.

На думку директора Національного заповідника «Острів Хортиця» Максима Остапенка, включення козацьких маршрутів до Донецької туристичної програми є закономірним. Територія всієї сучасної Донецької області входить в одну з паланок земель війська запорожського низового - в так звану Кальміуську паланку. На місті сучасного Маріуполя розташовувався центр паланки. Територія Сіверського Донця та інших річок належала Запорізькій січі, тут пролягав кордон з військом Донським. Тут є достатня кількість і своїх пам'яток козацького часу - фортеці, козацькі зимівники. Водночас, від Донецька до Запоріжжя, Хортиці їхати близько двох години.

Ще один козацький маршрут стартуватиме у Дніпропетровську, де відвідувачі зможуть ознайомитись із унікальними старожитностями у музеї Дмитра Яворницького, у фондах якого налічується понад 220 тис. предметів, у тому числі археологічні знахідки та реліквії запорізького козацтва. Видатна пам'ятка Дніпропетровщини - запорізький Троїцький собор у сучасному Новомосковську (колись Самара), один з небагатьох храмів козацького бароко, який був побудований без єдиного цвяха. Довгий час це була найбільша і найвища на Україні дерев'яна споруда, одна з найшанованіших святинь Запоріжжя.

Далі за маршрутом – Запоріжжя. Місто засновано у серпні 1770 р., коли почалося будівництво Олександрівської фортеці. До Запоріжжя належить і заповідний острів Хортиця, розташований на південно-західній околиці міста посеред Дніпра, який ще в X ст. був визнаний священною землею на шляху «з варяг у греки». Острів є серцем України: розташований посередині Дніпра - ні на східному, ні на західному березі річки, ні на Півночі, ні на Півдні, він є об'єднавчим символом історії

українських земель. Адже сюди приходили козакувати чоловіки з усіх регіонів. Тут обирали гетьманів, які походили як зі Сходу країни, так і з Заходу. Представлення для іноземних туристів українців як нащадків козацької нації збільшить повагу до нашої землі. Хортиця може продемонструвати туристам і Музей історії запорізького козацтва, і комплекс «Запорізька січ», програму з кінним театром з інтерактивним шоу, і маршрут Дніпром довкола неприступного острова.

Наступний пункт маршруту – Нікополь - єдине місто в Україні, яке веде свій початок від Січі Микитинської. Після відвідин Капулівки (могила легендарного отамана Івана Сірка) та Каменецької Січі, яка є філією Хортиці, маршрут завершиться у заповіднику Асканія-Нова – єдиному в Європі шматку степу, якого ніколи не торкався плуг.

Також до даного маршруту можна залучити такі визначні населені пункти, як с. Старі Кодаци (Дніпропетровського району) У 1635 р. під керівництвом французького інженера Г. Л. де Боплана, який перебував на службі в Речі Посполитій, було збудовано на березі Дніпра фортецю – земляну, староголландського типу, оточену валом і ровом. Її призначенням було не допускати на Січ утікачів з України. У серпні 1635 р. запорожці під проводом кошового І. Сулими захопили та зруйнували фортецю, але в 1638 р. поляки знову відбудували її. У 1648 р. вона була захоплена козацькими загонами під командуванням полковника М. Нестеренка. У 1709 р. за наказом Петра I була зруйнована. Від споруди збереглася частина фортечного валу.

Київ також тісно пов'язаний з історією українського козацтва. У 1592 р. козацький загін під проводом Криштофа Косинського за допомогою київських міщан оволодів Київським замком. Кияни брали активну участь у селянсько-козацькому повстанні 1594-1596 роках, яке очолював Северин Наливайко. У 1615 році у Києві було створено Київське братство, що об'єднало киян у боротьбі проти католицизму та уніатства. До братства увійшов гетьман Петро Сагайдачний разом з усім Запорозьким кошем. Мешканці Києва підтримали повстання Тараса Федоровича в 1630 році, під час якого було розгромлено польські загои в районі Печерська та на Подолі, а також взяли участь у повстаннях 1637-1638 років. Кияни мужньо боролися під час народно-визвольної війни 1648-1657 років. 23 грудня 1648 р. у Київ через Золоті ворота урочисто в'їхав на чолі козацького війська гетьман Б. Хмельницький. Нині у Києві є багато пам'яток, пов'язаних з історією українського козацтва: Братський монастир, в якому поховано гетьмана П. Сагайдачного; Золоті ворота, через які у місто входили козацькі війська на чолі з Б.Хмельницьким; Георгіївський собор і Трапезна церква Видубицького монастиря, збудовані на кошти полковника Стародубського козацького полку М. Миклашевського; будинок Мазепи та дзвіниця Софійського собору, збудована на кошти гетьмана І. С. Мазепи; пам'ятник Б. Хмельницькому та ін.

Маршрути козацькими місцями із Києва включають ряд населених пунктів. Насамперед, місто Переяслав-Хмельницький. У XVI-XVII ст. Переяслав був одним з основних осередків українського козацтва. У 1630 р. в околицях міста козаки під проводом Тараса Федоровича (Трясила) розгромили польсько-шляхетські війська. Ця подія описана Т. Г. Шевченком у поемі “Тарасова ніч”. У 1654 р. у місті відбулася Переяславська рада, що проголосила возз’єднання України з Московією на правах широкого самоврядування. Також це місто Корсунь-Шевченківський. Корсунська битва 1648 року – одна з визначних битв селянсько-козацького війська, очолюваного Б. Хмельницьким. Вражені звісткою про поразку в Жовтоводській битві та переконані підсланим козаком у тому, що повстанці значно переважають їх, командувачі 20-тисячних головних сил Марцін Калиновський та Міколай Потоцький залишили вигідні позиції під Корсунем і, маючи за поводири таємного агента гетьмана, почали відступати, долаючи багато перешкод. 26 травня польсько-шляхетське військо рушило з Корсуня Богуславським шляхом. У Гороховій Діброві його оточили козаки та татари. Козацькі сили зросли до 15 тисяч, без урахування татарської кінноти. Наскочивши на козацьку засідку, поляки знову зазнали поразки. Хмельницькому до рук потрапили обидва командувачі польсько-шляхетської армії, 80 великих вельмож, 127 офіцерів, 8520 жовнірів, 41 гармата. До того ж, за 6 днів до Корсунської битви помер король Владислав IV. Таким чином, Річ Посполита раптом втратила короля, командирів і армію. Під впливом переможної Корсунської битви в Україні розгорнувся широкий народно-визвольний рух, спрямований проти польсько-шляхетського панування. Про цю подію розповідає експозиція Корсунь-Шевченківського музею.

Перші згадки про місто Черкаси зустрічаються у писемних джерелах, датованих 1384 р. З кінця XV ст. Черкаси – важливий козацький форпост на кордоні з Диким полем. З початку XVI ст. – центр Черкаського староства. Більшістю населення міста були козаки, що брали активну участь у національно-визвольній боротьбі українського народу проти Польщі. З Черкас через організацію для туристів автобусних радіальних екскурсій можна здійснювати огляд найважливіших пам’ятних місць козащини у Черкаській області: козацького кладовища, залишків замку та монастиря у Трахтемирові, Мотронинського монастиря в Холодному Яру, козацьких пам’яток Канева, Корсуня-Шевченківського, Золотоноші, Сміли, Суботова, Чигирин та ін.

Місто Чигирин, відоме з першої половини XVI ст. як укріплений козацький зимівник, а згодом – центр Чигиринського староства. У 1648-1657 рр. місто було резиденцією Б. Хмельницького та до 1676 р. – гетьманською столицею. Після зруйнування турецько-татарськими загарбниками під час другого Чигиринського походу занепало. У 1989 р. на базі численних історико-культурних пам’яток козацької доби у Чигирині створено Державний історико-культурний заповідник, якому нині надано статус Національного.

Село Суботів Чигиринського району Черкаської області є родовим маєтком гетьмана Б. Хмельницького. Екскурсійні об'єкти Суботова включають Іллінську церкву, усипальницю гетьмана і замчище з залишками фортеці та Богданового палацу.

Урочище Холодний Яр Чигиринського району Черкаської області відоме тим, що у лісах урочища в кінці XV – на початку XVI ст. збиралися селяни-втікачі та запорожці, що створювали військові загони для боротьби проти польського гніту. У Мотронинському Троїцькому монастирі під час національно-визвольної війни 1648-1657 років формувались козацькі полки. У 30-их роках XVIII ст. Холодний Яр був опорною базою гайдамацьких загонів, що їх очолювали М. Грива та І. Жила. Холодний Яр був центром Коліївщини – великого народного повстання в Україні у 1768 році.

Висновок. Козацькі маршрути призначені для тих, хто приїде в Україну не тільки за футбольними емоціями. Це стежка, яку треба пройти, щоб пізнати історію регіону, природу, етнічну культуру, місце козацтва в європейській історії. Образ козака – лицаря Східної Європи, захисника своєї землі і християнської віри – близький європейцям. Хоча останні роки підтверджують високий інтерес до козаків, традицій характерництва у народів Сходу. Хортицю люблять відвідувати японці, які у моделях поведінки, соціальних кодексах вбачають паралелі між східними лицарями самураями і запорізькими козаками, представниками східноєвропейського лицарства. Якщо грамотно продемонструвати європейським туристам образ козацтва, в тому числі як явище світового масштабу, виграє і український туризм, і імідж України.

УДК 911.3

Тертична Ю.В.

САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИЗМУ

В статті проаналізовано сакральну архітектуру України як об'єкт туризму.

В статье проанализированосакральную архитектуру Украины как объект туризма.

The article analysed sacred architecture of Ukraine for tourism development.

Актуальність дослідження. Релігійний туризм є одним із нових видів рекреаційно-туристської діяльності. Зацікавленість рекреантів сакральними об'єктами у наш час має тенденцію до зростання. Водночас сакральні об'єкти є визначальними на ринку туристичних послуг при формуванні сакрально-туристичного продукту. Саме тому дослідження потенціалу сакральних об'єктів для релігійного туризму є актуальним.

Мета роботи полягає у дослідженні потенціалу сакральної архітектури України для потреб туризму. Мета реалізується через виконання таких завдань: проведення історичного аналізу, оцінку